

Nekateri poudarki iz ankete z lastniki gozdov

Mirko MEDVED*

Izveleček

Medved, M.: Nekateri poudarki iz ankete z lastniki gozdov. *Gozdarski vestnik*, št. 1/1992. V slovenščini s povzetkom v angleščini, cit. lit. 13.

Članek navaja rezultate ankete, izvedene med gozdnimi posestniki v Sloveniji. 865 slučajno izbranih gozdnih posestnikov (z gozdno posestjo večjo kot 1 ha) je odgovorilo na številna vprašanja v zvezi z delovno silo, tehnično opremljenostjo za delo v gozdu ter varnostjo njihovega dela v gozdu. Vprašanja v anketi so se nanašala tudi na strokovno pomoč, ki jo bodo po mnenju več kot dve tretjini vprašanih gozdnih posestnikov potrebovali tudi v prihodnje.

Ključne besede: gozdni posestnik, socio-ekonomski tip posesti, revirni gozdar, tehnična oprema, varstvo pri delu, Slovenija.

Synopsis

Medved, M.: Some Emphases in the Questionnaire with Forest Owners. *Gozdarski vestnik*, No. 1/1992. In Slovene with a summary in English, lit. quot. 13.

The article presents the results of the inquiry carried out among Slovene forest owners. 865 randomly chosen forest owners (with a forest estate of more than 1 hectare) gave answers to numerous questions regarding the manpower, technical equipment for forest work and the safety of their work in the forest. The questions in the inquiry also referred to professional assistance to forest owners which will also be necessary in the future according to the opinion of more than two thirds of the questioned.

Key words: forest owner, socio-economic estate type, division forester, technical equipment, protection at work, Slovenia.

1. UVOD

Lansko poletje smo pri raziskovalni na-logi »Pridobivanje lesa v zasebnih gozdovih R Slovenije« na IGLG izvedli obsežno anketiranje lastnikov gozdov. Anketirali smo 865 slučajnostno izbranih gozdnih posestnikov, ki imajo več kot 1 ha gozda, in skoraj polovico svojcev tistih, ki so se v zadnjih 10 letih smrtno ponesrečili pri delu v gozdu (63). Rezultati raziskovalne naloge so objavljeni v magistrskem delu »Vključevanje lastnikov gozdov v gozdno proizvodnjo« (MEDVED 1991). Celotna metodologija dela je bila pripravljena pred sprejetjem moratorija za sečnjo v delu družbenih gozdov, zato posledic tega ukrepa nismo ugotavljali v tej anketi.

V prispevku, ki je pred vami, bom predstavil nekaj pomembnejših izsledkov iz omenjene naloge. Upam, da bodo komu v pomoč pri njegovem delu na terenu, pred-

vsem pri stikih z lastniki gozdov. Pod močjo argumentov bodo morda kmetje imeli več glav pod čeladami, oblast pa več razuma v glavah.

Za lastnike gozdov je gozd predvsem delovno okolje, v katerem sekajo drevesa, spravljajo gozdne lesne proizvode do ceste, pripravljajo kurjavo za zimo, skrbijo za gojenje gozdov, nekateri tudi steljarijo, sodelujejo pri gradnji gozdnih prometnic in opravljajo še vrsto manjših, a pomembnih del. Velika pestrost interesov do gozdov v zasebni lasti vpliva na zelo različne pristope do opravljanja gozdnega dela. Predvsem pri pridobivanju lesa so velike razlike med lastniki gozdov. Zelo različna je tehnična opremljenost pri sečnji, še posebej pa pri spravilu in prevozu gozdnih lesnih proizvodov. Tudi glede usposobljenosti za ta fizično zelo naporna in nevarna dela so razlike med lastniki gozdov precej velike. Nevarnost dela pri pridobivanju gozdnih lesnih proizvodov v zasebnih gozdovih se kaže v velikem številu delovnih nezgod lastnikov gozdov, ki se pogosto končajo zelo tragično. Predvsem v hribovitih in gor-

* Mag. M. M., dipl. inž. gozd., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 2, Slovenija

skih predelih Slovenije je gozd pri večini kmečkih gospodarstev pomemben vir dohodka. Drugače je v nižinskih predelih, kjer prevladuje majhna gozdna posest in lastniki niso eksistenčno odvisni od gozda.

2. METODIKA DELA

Lastnike gozdov smo obravnavali ločeno po šestih socio-ekonomskih tipih posesti in vsako posest po štirih velikostnih razredih glede na površino gozda.

Podatki o starostni strukturi družinskih članov, njihovi zaposlitvi in o površini gozdne posesti so bili najpomembnejši za uvrstitev gospodinjstva v ustrezen socio-ekonomski tip kmetije oziroma posesti. Posamezni socio-ekonomski tipi posesti, ki so jih predlagali kmetijci (KOVACIČ 1983), so opredeljeni takole:

1 – ČISTA KMETIJA: vsi družinski člani v aktivni življenjski dobi (starost od 15 do 65 let) delajo samo na kmetiji.

2 – POTENCIALNO ČISTA KMETIJA: zunaj kmetije so zaposleni le tisti družinski člani, ki ne spadajo k jedru družine.

3 – MEŠANA KMETIJA: Najmanj eden od proizvodno aktivnih članov jedra družine dela samo na kmetiji in hkrati je najmanj eden od teh redno zaposlen zunaj kmetije.

4 – DOPOLNILNA KMETIJA: Vsi proizvodno aktivni člani družine so zaposleni zunaj kmetije in delajo na kmetiji izključno v prostem času.

5 – OSTARELA KMETIJA: Vsi člani družine so starejši od 64 let in se še ukvarjajo s kmetovanjem.

6 – NEKMETIJSKA POSEST: To so gospodinjstva, ki imajo kmetijsko zemljo (ali v našem primeru gozd), s kmetovanjem pa se ne ukvarjajo.

Posesti oziroma kmetije pa smo glede na površino gozda razdelili še v štiri velikostne razrede gozdne posesti. Opisno opredelitev velikosti gozdne posesti smo povzeli po WINKLERJU (1987):

3. VKLJUČEVANJE LASTNIKOV V GOZDNO DELO

Gozdni posestniki opravljajo dela v gozdu na različne načine: sami oziroma z družinskimi člani, z najeto delovno silo ali pa delo opravi Gozdno gospodarstvo. Nemalo pa je tudi primerov, kjer del v zasebnih gozdovih ne opravlja nihče, saj ni malo lastnikov, ki niti ne vedo, kje imajo gozdne parcele.

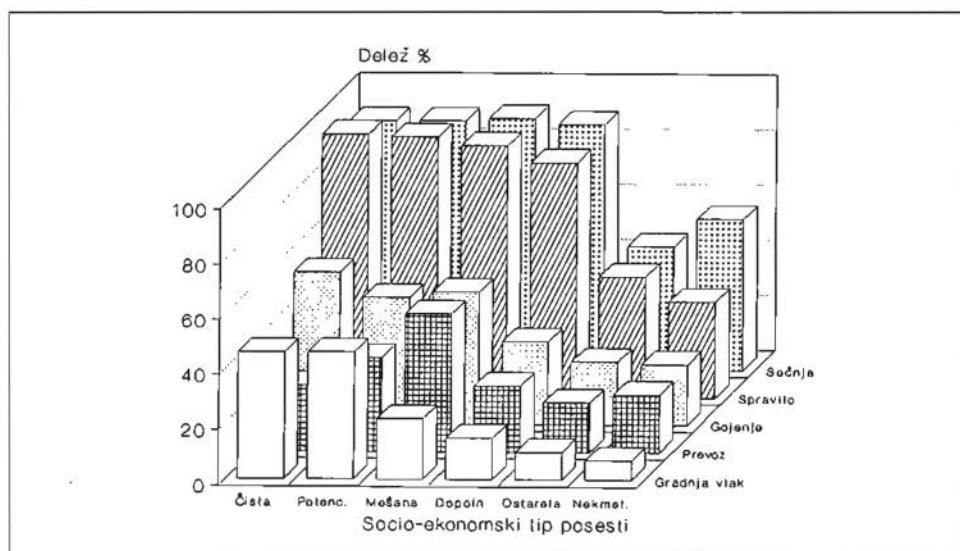
V grafikonu 1 je prikazan delež najpomembnejših gozdarskih del (sečnja, spravilo, prevoz, gojenje, gradnja vlak), ki jih opravijo lastniki z družinskimi člani sami.

Iz grafikona je razvidno, da delež gozdarskih del, ki jih lastniki opravijo sami, upada od kmetijsko najaktivnejših do kmetijsko manj aktivnih socio-ekonomskih tipov posesti. Največ dela lastniki opravijo sami pri sečnji in spravilu (dobrih 90 % na čistih, mešanih in dopolnilnih kmetijah ter manj kot polovico na ostarelih in kmetijsko neaktivnih posestih). Razmeroma nizek delež lastnih prevozov na čistih kmetijah je posledica večjega deleža tržne proizvodnje, zato več prevozov zanje opravijo Gozdna gospodarstva. Zelo slaba pa je aktivnost gozdnih posestnikov pri delih, ki so velike naložbe v gozdove (infrastruktura – vlake in gojitvena dela).

Glavne aktivnosti revirnih gozdarjev na tem področju bodo zato naslednje:

- svetovanje lastnikom pri izbiri izvajalcev gozdnih del,
- poznavanje tehničnih in tehnoloških zmogljivosti izvajalcev (predvsem pri spravilu in prevozu lesa),
- reševanje problemov pri izvajanju gojitvenih del (kljub temu, da novi zakon predvideva, da bodo za izvajanje odgovorni lastniki sami, lahko na tem področju pričakujemo precej več težav kot pri pridobivanju lesa),
- usklajevanje pri infrastrukturnih posegih v gozd (gradnja vlak in cest),
- pomoč in svetovanje lastnikom pri vzdrževalnih delih v gozdovih (vlake, ceste, obnova parcelnih mej...)

-
1 – pov. gozda od 1,00 do 2,99 ha	– zelo mala gozdna posest
2 – pov. gozda od 3,00 do 4,99 ha	– mala gozdna posest
3 – pov. gozda od 5,00 do 14,99 ha	– srednja gozdna posest
4 – pov. gozda nad 15 ha	– velika gozdna posest
-

Grafikon 1: Gozdarska dela, ki jih opravijo družinski člani

4. TEHNIČNA IN VAROVALNA SREDSTVA ZA DELO V GOZDU

Znano je, da so slovenski kmetje glede količine opreme izredno dobro opremljeni s strojno opremo, predvsem s traktorji. To dejstvo je potrdila tudi naša raziskava, saj imajo v povprečju več kot 1 traktor na kmetijo (čiste kmetije 1,8). Žal pa so traktorji precej stari, v povprečju 10 let. Velika večina tistih, ki imajo kmetijske traktorje, te tudi uporablja za delo v gozdu (več kot 90%). Vedno več kmetov za delo v gozdu uporablja traktorje s pogonom na obe osi (40%), skoraj 60% pa jih pri spravilu uporablja tudi verige. Bolj zaskrbljujoč je podatek, da kar tretjina traktorjev nima zaščitne kabine. Traktorjev z dodatno ojačano kabino za delo v gozdu pa je zanemarljivo malo. Predvsem čisti kmetje pri spravilu lesa uporabljajo vitle (70%) in se po tem značilno razlikujejo od ostalih socio-ekonomskih tipov posestnikov. Kar 95% vseh vitlov je enobobenskih, največ pa trotočkovnih priključkov.

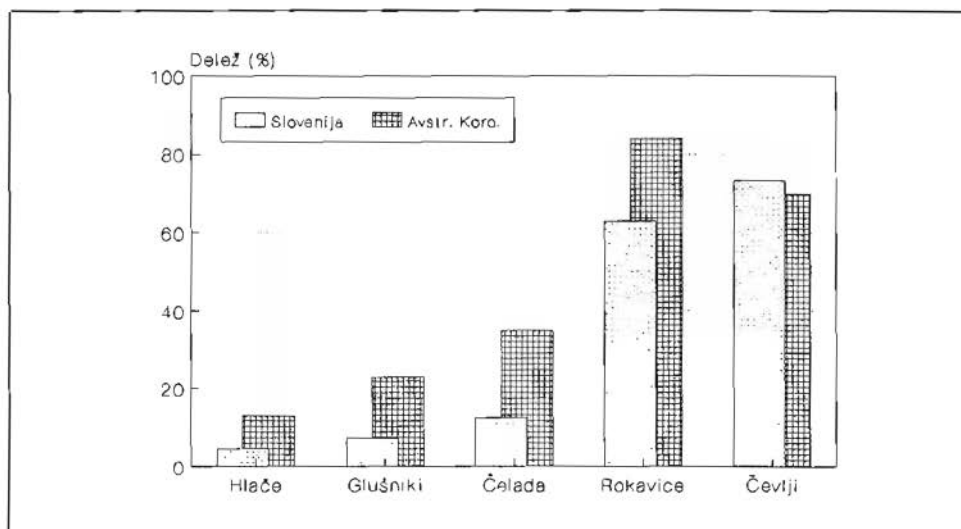
Še več kot traktorjev pa imajo gozdni posestniki motornih žag (upoštevali smo samo tiste, ki jih še uporabljajo za delo v gozdu). Vsi tipi kmetij, razen ostarelih, imajo v povprečju vsaj eno motorno žago (čiste kmetije 1,7). V primerjavi s traktorji

so motorne žage tehnološko še veliko bolj zastarele, kljub temu, da je njihova povprečna starost nekoliko nižja (8 let). Tako je razumljivo, da več kot 40% motornih žag nima zavore verige. Posebej slaba pa je oprema lastnikov gozdov z gozdarskimi metri, posledica tega pa je nenatančno in nepravilno krojenje v zasebnih gozdovih (MEDVED 1989).

Animalno spravilo vse bolj izginja tudi iz zasebnih gozdov (le dobrih 10% jih uporablja tudi živino pri spravilu lesa). Dobri dve tretjini posestnikov še vedno opravlja ročno spravilo oziroma predspravilo. Veliko ročnega dela opravljajo gozdni posestniki tudi pri nakladanju lesa na prikolice (70%), precej manj pa jih ima različne traktorske priključke za to delo (10%). Les prevažajo s traktorskimi prikolicami (44%) in doma narejenimi prikolicami ali vozmi (23%).

Če pri tehnični opremi marsikje še lahko »pogledamo skozi prste«, pa tega nikakor ne bi smeli storiti pri osebnih varovalnih sredstvih. Koliko gozdni posestniki uporabljajo posamezna varovalna sredstva za delo v gozdu, prikazuje grafikon 2. Za ilustracijo prikazujemo še podatke iz podobne raziskave na avstrijskem Koroškem.

Na splošno so razmere najbolj kritične pri (ne)uporabi zaščitnih čelad in ustreznih zaščitnih hlač pri sečnji.

Grafikon 2: Uporaba varovalnih sredstev pri delu v gozdu

Tako revirne gozdarje kot tudi celotno gozdarsko stroko zato čaka še veliko naporov pri humanizaciji gozdnega dela v zasebnih gozdovih. Predvsem revirni gozdarji pa so tisti, ki imajo največ neposrednih stikov z gozdnimi posestniki in s tem tudi možnost stalnega obveščanja in preventivnega opozarjanja o nevarnostih gozdnega dela. Žal pri večini ljudi velja prepričanje, da to delo dobro obvladajo in da se njim že ne more nič zgoditi. Zato bo k previdnosti tistih, ki delajo v gozdu, nujno morala prispevati tudi primerna zakonodaja na področju zdravstvenega in socialnega zavarovanja ter varstva pri delu za kmete.

Stroka bo morala tudi poskrbeti, da bodo revirni gozdarji seznanjeni z razvojem tehnične opreme za delo v gozdu, da bodo lastnikom lahko svetovali pri nakupih. Danes je v naših trgovinah zelo veliko tovrstne opreme, ki je na zahodu tehnološko že zastarela, zaradi nekoliko nižjih cen pa ima ogromno kupcev ravno med tistimi, ki s tem niso seznanjeni. Kmeta je treba prepričati, da ni tako bogat, da bi kupoval poceni.

5. (NE)VARNOST PRI DELU V GOZDU IN POSLEDICE

V zadnjih 10 letih je bilo v naših zasebnih gozdovih povprečno 15 smrtnih nezgod

letno. Tej tragični številki lahko prištejemo še 20 smrtnih nezgod letno s kmetijskimi traktorji (DURJAVA 1990).

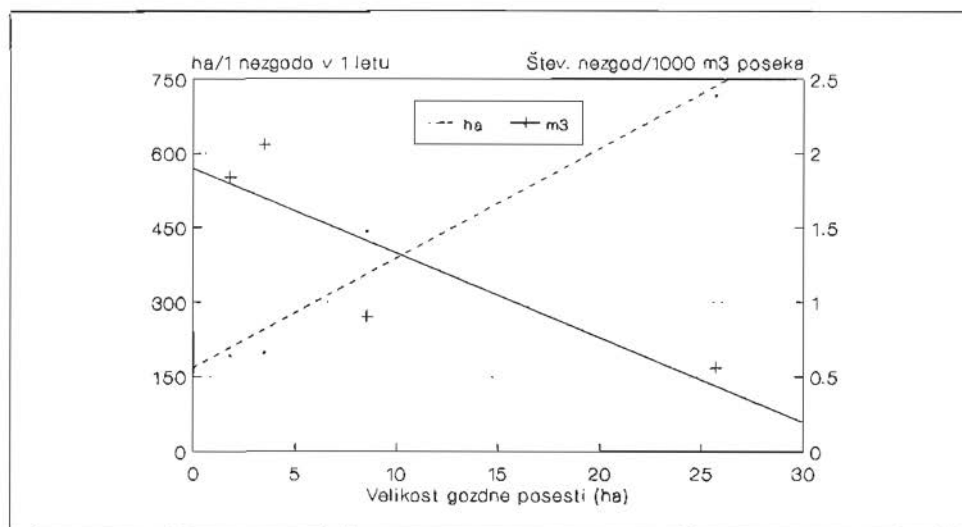
V zasebnih gozdovih pride do smrtne nezgode na vsakih 100.000 neto m³ etata, v družbenih pa na 1.300.000 m³. V Sloveniji imamo, računano na isto količino etata, dvakrat toliko smrtnih nezgod v zasebnih gozdovih kot v Avstriji (primerjava za leto 1987).

Med gozdnogospodarska območja z relativno največjim številom smrtnih nezgod lahko štejemo Mursko Soboto, Brežice, Novo mesto, Kranj in Celje.

V Sloveniji se v delavnikih zgodi 60 % smrtnih nezgod, kar 40 % pa v sobotah in nedeljah. Ta podatek nam pove, da je večina naših lastnikov gozdov tudi redno zaposlena in imajo v delavnikih le malo časa za delo v gozdu.

Največ smrtnih nezgod je bilo pri sečnji in izdelavi (66 %). Petino nezgod je bilo pri spravilu (20 %), od tega 2 % pri ročnem spravilu, vse ostale pa pri traktorskem. Ostale nezgode so se zgodile med nakladanjem in pri prevozu lesa (14 %).

Najpogostejše je prišlo do nezgode zaradi udarca padajočega drevesa (29 %). Pri tem je bilo največ primerov, da je tisti, ki je drevo podiral, tega podrl na sodelavca. Na drugem mestu po nevarnosti je sproščanje obviselih dreves (11 %). Pri sproščanju ob-

Grafikon 3: Pogostost nezgod pri delu v gozdu v odvisnosti od velikosti gozdne posesti

viselih dreves je bil le v dveh primerih od petnajstih izbran pravilen način. Najpogostejše je prišlo do smrtni nezgode pri podiranju drevesa, na katerem je drevo obviselo. Tretje mesto po številu nezgod si delijo opravila: podiranje-izdelava podrhtih dreves zaradi ujm, polna vožnja pri traktorskem spraviu in polna vožnja pri prevozu lesa (vsaka 9%). Naslednji najpogostejši vzrok smrtnih nezgod so padajoče veje in vrhači. Anketirani svojci so povedali, da ob smrtni nezgodi pri delu v gozdu nihče od ponesrečenih ni uporabljal zaščitne čelade.

V več kot polovici primerov je bila poškodba glave glavni vzrok smrti (58%). Sledijo poškodbe prsnega koša (22%). Ostali deli telesa so omenjeni v manj kot 10% primerov kot glavni vzrok smrti poškodovanih.

O nezgodah pri delu v gozdu smo postavili tudi več vprašanj gozdnim posestnikom, ki so bili za anketiranje slučajnostno izbrani. Vsako peto anketirano gospodinjstvo je imelo v zadnjih desetih letih najmanj eno nezgodo pri delu v gozdu. Absolutno najpogostejše so nezgode pri čistih kmetih (vsako tretje gospodinjstvo) in pri potencialno čistih (vsako četrto).

Ugotovili smo, da je pri pogostnosti pojavljanja nezgod najboljši kazalec velikost gozdne posesti, slabši pa socio-ekonomski tip posesti, kjer so razlike minimalne. Izra-

zito izstopa le tip ostarelih kmetij, kjer so poškodbe precej pogostejše. Jasno je viden trend zmanjševanja pogostnosti nezgod z večanjem velikosti gozdne posesti (grafikon 3). Pri lastnikih gozdov z malo gozdno posestjo so nezgode štirikrat pogostejše kot pri tistih s posestjo nad 15 ha, tako glede na količino proizvodnje, kot glede na površino gozda.

Zaradi primerjave navajamo še nekaj podatkov tujih izsledkov na tem področju. Po podatkih REHSCHUH-a in soavt. (1984) se je v dveh nemških deželah Niedersachsen in Bayern v kmečkem gozdu zgodilo 0,58 oziroma 0,4 nezgode/1000 m³ posekanega lesa. Podatki kažejo, da se zgodi v povprečju v deželi Niedersachsen ena nezgoda letno na 890 ha gozda in v deželi Bayern na 540 ha gozda.

Nezgode po fazah dela in delovnih operacijah (preglednica 1) smo primerjali s podatki za avstrijske zasebne gozdove (STADLMANN 1986). Primerjavo prikazujemo zaradi tega, ker so naši podatki pridobljeni z vzorcem, medtem ko ima Avstrijsko kmečko socialno zavarovanje že dolgo v veljavi poseben popisni obrazec za vse nezgode v zasebnih gozdovih (Socialversicherungsanstalt der Bauern).

Pri nas je relativno več nezgod pri spraviu in pri prevozih. Vzrok je verjetno v tem, da pri nas uporabljamo precej slabše in

Preglednica 1: **Struktura nezgod po fazah dela in delovnih operacijah (delež v %)**

Faza dela / Delovna operacija	Anketa IGLG 1990		Avstrija 1986
SEČNJA IN IZDELAVA	61		73
– Kleščenje		25	24
– Lupljenje		1	1
– Prehodi		1	3
– Ostale delovne operacije		34	45
SPRAVILO	32		16
– Spravilo s traktorji			7
– Ročno spravilo			9
NAKLADANJE IN PREVOZ	5		3
– Nakladanje		1	
– Prevoz		4	
GOJITVENA DELA	2		4
OSTALO			4

delo v gozdu manj primerne traktorje. Zato relativno nižji delež nezgod pri sečnji še ne pomeni, da jih je pri nas tudi absolutno manj.

Posledice gozdarskih poškodb smo zaradi pomanjkanja lastnih podatkov (v Sloveniji) obravnavali s pomočjo tujih ugotovitev. Dolgoletno povprečje nezgod v Avstrijskih zasebnih gozdovih, ki jih obravnava socialno zavarovanje, znaša 2553 nezgod na leto. Od tega se jih je 15,5% (395/leto) končalo s trajno invalidnostjo in 0,78% (20/leto) s smrtjo. Podatki veljajo za obdobje 1974–1984 (STADLMANN 1986). Z našim anketiranjem pa smo ugotovili, da so imeli posestniki in družinski člani 17% zelo težkih poškodb (za take poškodbe smo šteli vse z zdravljenjem daljšim od štirih mesecev). Glede na obseg invalidnosti pri nezgodah v Avstriji (15,5%) predpostavljamo, da je šlo v končni fazi tudi pri naših za delno invalidnost.

Obseg vseh nezgod v naših zasebnih gozdovih ni poznan. Zato smo poskusili njihovo število ugotoviti na dva različna načina: 1 – poznan je delež smrtnih nezgod (glede na skupen obseg) v Avstrijskih zasebnih gozdovih in obseg vseh nezgod pri nas, 2 – s podatki naše ankete (površina gozda/1 nezgodo letno) (MEDVED 1991, str. 77). S pomočjo prvega izračuna lahko sklepamo, da je pri nas povprečno letno 1910 vseh nezgod v zasebnih gozdovih, ki bi jih po avstrijskih kriterijih obravnavalo socialno zavarovanje, po drugem izračunu pa smo dobili 2065 nezgod na leto. Razlika v izračunu po dveh popolnoma neodvisnih poteh je tako le 8%. Glede na razmere, ki

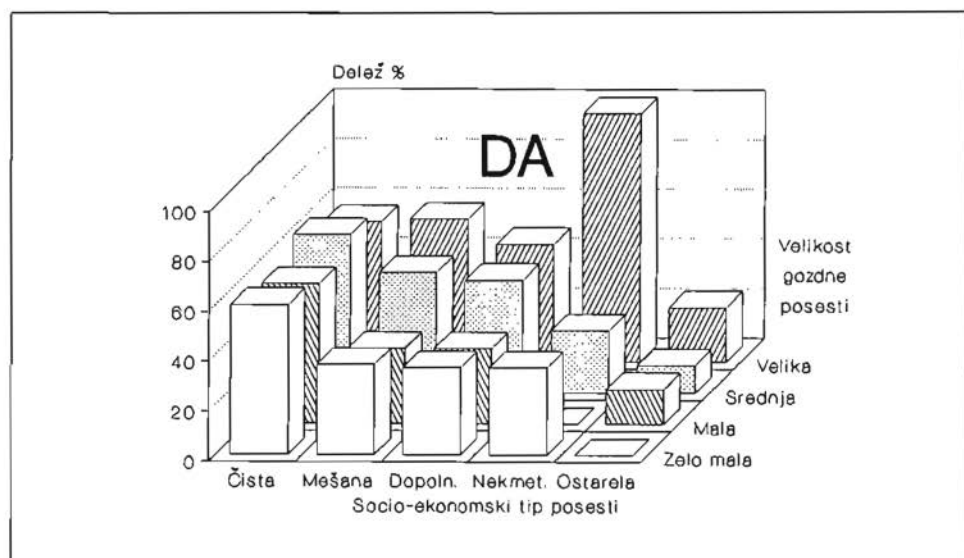
veljajo v Avstriji, lahko sklepamo, da je v naših zasebnih gozdovih vsako leto vsaj 2000 takšnih delovnih nezgod, ki jih bo nekoč moralo obravnavati socialno zavarovanje.

V vseh nadaljnjih preračunavanjih za Slovenijo bomo uporabljali zaokroženo številko 2000 nezgod/leto pri delu v gozdu. Če se še enkrat ozremo na avstrijske rezultate (15,5% invalidov) in uporabimo razmerje za nezgode pri nas, lahko sklepamo, da se pri delu v naših zasebnih gozdovih letno poškoduje približno 300 ljudi, ki ostanejo invalidi.

Po nezgodi je potrebna tudi zdravniška oskrba. Glede na posledice nezgode ponesrečeni potrebuje hospitalno, ambulantno ali zdravniško oskrbo na domu; le pri najlažjih oblikah nezgod ni potrebna zdravniška nega. Podatkov o obsegu slednjih ne obravnava nihče in niso zabeležene v statistikah. Po podatkih avstrijskega socialnega zavarovanja za kmete je za 43,3% gozdarskih nezgod potrebna hospitalizacija, za 43,1% ambulantno zdravljenje, v 13,1% pa domača zdravniška oskrba. Le 0,4% poškodovanih se po teh podatkih oskrbi samih.

Čas, potreben za zdravljenje v bolnišnicah, je zelo različen glede na težo poškodb in način zdravljenja. V povprečju traja čas hospitalizacije po gozdarskih nezgodah 14 dni. Poseben problem je nesposobnost za delo – bolniški stalež. V istem viru navajajo, da je ta čas v povprečju 32 dni.

V Nemčiji, Avstriji in v Švici so na različne načine poskušali ovrednotiti, koliko v povprečju stane zdravljenje nezgod. Stroške

Grafikon 4: Delež pritrilnih odgovorov o potrebnem obsežnejšem znanju za delo v gozdu

zdravljenja so izračunali na različne načine. Izračuni so pokazali od najmanj 2730 DEM/nezgodo (BLASCHKO 1983), kjer so upoštevali samo neposredne stroške, do največ 4400 DEM, kjer so upoštevali tudi posredne stroške. BUTORA (1982) je za švicarske razmere izračunal, da stroški znašajo 3716 SFR/nezgodo.

Ob predpostavki, da nezgoda v povprečju stane 3000 DEM, in da imamo v naših zasebnih gozdovih najmanj 2000 ne-zgod na leto, so stroški zdravljenja 6.000.000 DEM/leto, kar je 3 do 4 % vrednosti posekanega lesa v zasebnih gozdovih v Sloveniji.

Analize o ne-zgodah pri delu so morda nekoliko manj pomembne za delo v revirju, so pa vsekakor pomemben pripomoček pri razlaganju zahtevnosti, nevarnosti in posledic ne-zgod pri delu v gozdu. Vsekakor bo te ugotovitve morala upoštevati tudi naša mlada država, ki bo morala pretehtati ali je ceneje več sredstev namenjati v preprečevanje poškodb ali pa denar namenjati za zdravljenje, invalidnine in za posledice smrtnih ne-zgod.

Republiškimi upravnimi organom zato predlagamo, da osnujejo celovit projekt za reševanje te problematike in vanj poleg gozdarjev vključijo tudi policijo, zdravstvo, zavarovalništvo, pravosodje, kmetijstvo...

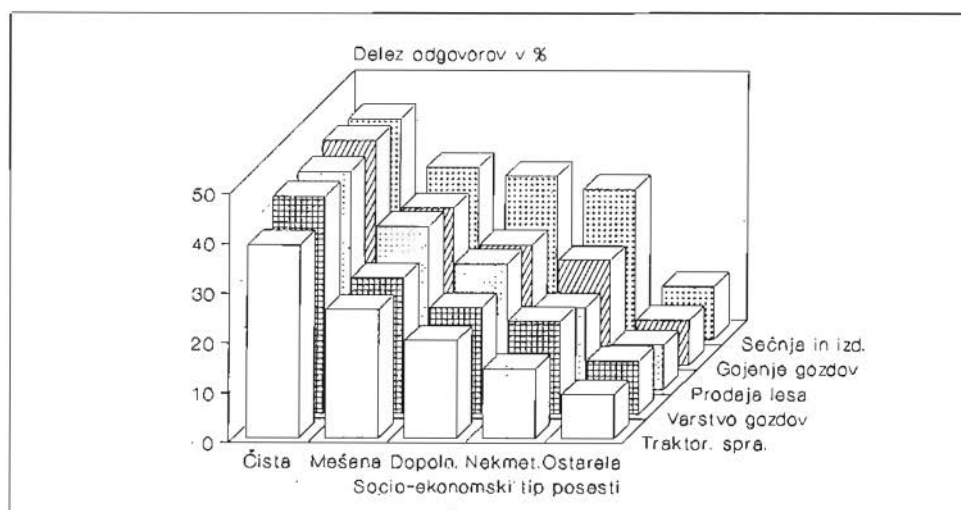
Za naslov projekta predlagamo prilagojeni slogan: »OČE, VRNI SE ŽIV IZ GOZDA«, z dodatkom »IN OHRANI NAM GOZD ŽIV«.

6. PRIČAKOVANJA IN POTREBE LASTNIKOV GOZDOV

Izobraževanje gozdnih posestnikov je pri nas zelo slabo razvito. Slabo poznamo pripravljenost posestnikov za izobraževanje, še manj pa področja, kjer naj bi se izobraževali (MEDVED 1989). Zato smo gozdne posestnike vprašali ali menijo, da potrebujejo več znanja za delo v gozdu (grafikon 4).

Število pozitivnih odgovorov je premo sorazmerno z navezanostjo in odvisnostjo od gozda. Tisti, ki več delajo v gozdu in imajo tudi več izkušenj, so tudi mnenja, da bi potrebovali za uspešnejše in varnejše delo v gozdu tudi več znanja. Razlog za odstopanje pri nekmetijskih velikih gozdnih posestnikih je v majhnem vzorcu pri tej kategoriji gozdnih posestnikov.

Za vse, ki bodo v bodoče organizirali tovrstna izobraževanja, bo pomemben tudi podatek o izraženeem zanimanju lastnikov gozdov za različna področja izobraževanja. V grafikonu 5 so prikazani podatki za najpomembnejša področja.

Grafikon 5: Na katerih področjih bi radi poglobili znanje? (delež pozitivnih odgovorov v %)

Manjša kot je kmetijska dejavnost, manjše je tudi zanimanje za različna področja izobraževanja. Največje zanimanje za vsa področja je na čistih kmetijah, najmanjše pa na ostarelih. Izobraževanje o sečnji se vsem zdi najpomembnejše, na drugem mestu potreb po izobraževanju je gojenje gozdov, sledijo pa področja: prodaja lesa, varstvo gozdov in traktorsko spravilo.

Do zdaj so izobraževanja za gozdne posestnike organizirala največ gozdna gospodarstva, Gozdarski šolski center (GŠC) v Postojni pa se je le občasno vključeval v to delo. To se odraža tudi v odgovorih na vprašanje, kje bi se udeležili izobraževanja. Za množično izobraževanje je veliko bolj primerna domača okolica. Vendar tudi delež vprašanih, ki bi se udeležili tečajev na GŠC ni tako majhen, da ne bi kazalo razmišljati o boljši izkoriščenosti zmožnosti GŠC za potrebe lastnikov gozdov.

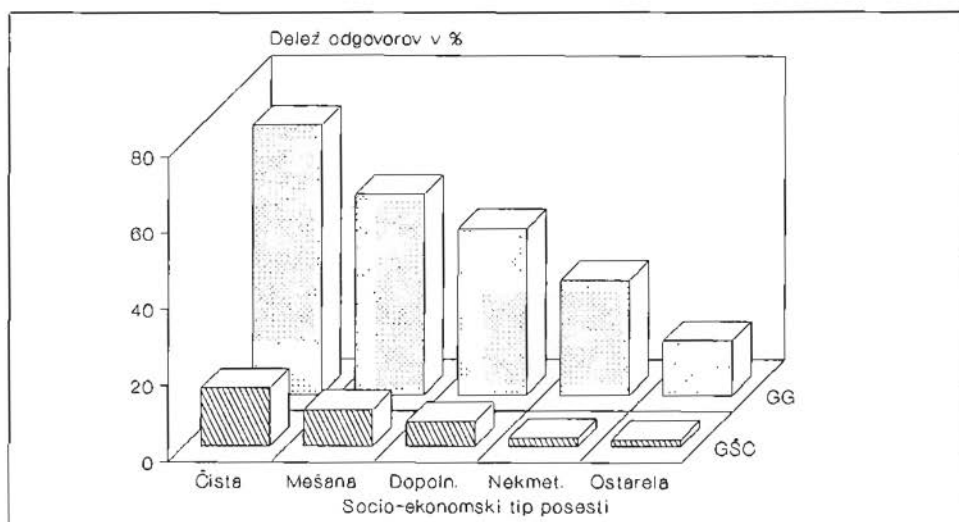
Več kot dve tretjini lastnikov gozdov meni, da bodo tudi v bodoče potrebovali strokovno pomoč pri gospodarjenju z gozdom. Najnižji delež o potrebnosti tovrstne pomoči so izrazili lastniki na ostarelih kmetijah (55 %) in na kmetijsko nedejavnih posestih (63 %). Več pomoči pričakujejo tisti z več gozda, saj 70 % vseh, ki imajo več kot 5 ha, meni, da je strokovna pomoč potrebna. Najmanj tovrstne pomoči pričakujejo po-

sestniki, ki imajo 3 do 5 ha gozda (57 %). Najmanjši gozdni posestniki (1 do 3 ha) pa menijo, da bo pomoč potrebna v 65 % primerov.

Ker je pojem strokovna pomoč zelo širok, smo enako vprašanje zastavili ločeno za nekatere glavne dejavnosti, ki so potrebne pri gospodarjenju z gozdom (odkazilo lesa, izvedba sečnje, izvedba spravila, izvedba odvoza lesa, izvedba gojitvenih del, gradnja cest in vlak, urejanje gozdov, svetovanje in kreditiranje pri nakupu opreme). Do zdaj smo ugotavljali velike razlike med socio-ekonomskimi tipi, pri odgovorih o pričakovani strokovni pomoči pa razlike med njimi niso značilno različne. Zato prikazujemo le povprečja pričakovane strokovne pomoči po posameznih dejavnostih (preglednica 2).

Preglednica 2: Pri katerih dejavnostih pričakujete strokovno ali izvedbeno pomoč? (delež v %, n = 865)

Vrsta dejavnosti	Strokovno pomoč:		Rang
	ne pričakujem	pričakujem	
Odkazilo lesa	48,7	51,3	1
Izvedba sečnje	94,8	5,2	8
Izvedba spravila	95,0	5,0	9
Odvoz lesa	74,9	25,1	7
Gojitvena dela	66,1	33,9	5
Gradnja cest in vlak	59,3	40,7	2
Urejanje gozdov	63,6	36,4	3
Svetovanje in kreditiranje	74,0	26,0	6
Izobraževanje	66,0	34,0	4

Grafikon 6: Kraj izobraževanja za delo v gozdu

Mnenja lastnikov gozdov o potrebnosti strokovne ali izvedbene pomoči se po posameznih dejavnostih precej razlikujejo. Največ pomoči pričakujejo pri odkazilu drevja in pri gradnji cest ter vlak. Po njihovih ocenah sledi urejanje gozdov, izobraževanje ter gojitvena dela. Vse tri faze pridobivanja lesa: sečnja, spravilo in prevoz pa so uvrstili med dejavnosti, kjer bodo potrebovali najmanj izvedbene pomoči.

7. SKLEPI

Ne glede na organizacijske in poslovne spremembe v gozdarstvu bo morala osnovna organizacijska celica v gozdarstvu – GOZDNI REVIR – zagotavljati tako kontinuirano delovanje gozda kot ekosistema kot tudi poslovnih interesov vseh lastnikov gozdov. Glede na dejstvo, da je bilo že doslej dve tretjini gozdov v lasti zasebnikov (v bodoče se bo ta delež še povečal) in glede na obetajoče se spremembe v gozdarski zakonodaji (prosti trg z lesom, povečane obveznosti lastnika pri delu z gozdom, spremembe v davčni politiki...), bodo morali upravljalci zasebnih revirjev v veliki meri spremeniti način dela in ga intenzivirati predvsem na področju svetova-

nja, obveščanja, izobraževanja in usmerjanja lastnikov gozdov.

Revirni gozdar pri tako pomembnih nalogah, ki jih opravlja in jih bo v bodoče še več, ne bo smel ostati sam. Zato je odgovornost predvsem na izobraževalnih, raziskovalnih in drugih državnih institucijah, ki bodo morale organizirati dodatno izobraževanje že obstoječih kadrov in dati ustrezno izobrazbo tistim, ki šele prihajajo. V veliko diskusijah v času viharja nad gozdarstvom je bilo slišati, kako so marsikje ravno revirni gozdarji zapravili ugled gozdarstvu. Kdo pa jih je šolal, vodil...?

Izražene potrebe kmetov po izobraževanju in strokovni pomoči zavezujejo družbo (državo), da jim izobraževanje omogoči, gozdarje pa obvezujejo, da veliko bolj intenzivno in ustvarjalno kot doslej strokovno delujejo med gozdnimi posestniki. Potrebe v nadaljnjem usmerjanju lastnikov gozdov se kažejo tudi v izredno visokem številu nezgod med našimi lastniki gozdov. Tudi propadanje gozdov narekuje družbi in gozdarjem, da kmetu pri gospodarjenju z gozdom priskočijo na pomoč, saj je nemožno, da bi sam reševal posledice onesnaževanja okolja, ki se prenašajo na gozdove. To nam narekuje tudi slovenska javnost, ki problem propadanja gozdov postavlja na prvo mesto med vsemi ekološkimi težavami v okolju.

SOME EMPHASES IN THE QUESTIONNAIRE PERFORMED WITH FOREST OWNERS

Summary

Last summer 865 randomly chosen forest owners (more than 1 hectare of forest) and almost one half of the relatives of those who were killed in forest work (63) in the last 10 years were investigated within the scope of the research work "Wood Production in Private Forests of the Republic of Slovenia". The results of the inquiry were published in the postgraduate work under the title "The Participation of Forest Owners in Wood Production" (MEDVED 1991). Forest owners were dealt with separately according to six socio-economic estate types: full-time farm, potentially full-time farm, mixed type farm, supplementary farm, senior farm and agriculturally non-active farm as well as according to estate size in four size classes as to forest estate area: from 1 hectare to 2.99 hectares – a very small forest estate, from 3 hectares to 4.99 hectares – a small forest estate, from 5 hectares to 14.99 hectares – a medium forest estate and over 15 hectares – a great forest estate.

Forest owners perform forest work in different ways: by themselves or with their family members, with hired manpower or with the help of a forest enterprise. Examples when the work in private forests is not performed by anyone are not so scarce.

The share of work performed by the owners themselves diminishes from agriculturally most active to agriculturally less active socio-economic estate types. Most of the work is performed by forest owners themselves in cutting and skidding (more than 90 % in full-time, part-time and supplementary farms and less than one half in senior and agriculturally nonactive farms). The activity of forest owners is extremely low in the work which represents the main investments in forests (skid trails and silvicultural work). The main activities of division foresters in this field will therefore be:

- offering consulting to forest owners in the choice of forest work performers,
- the know how as to technical and technological efficiency of performers,
- the solving of the problems in the carrying out of silvicultural work,
- the coordination in skid trail and road construction,
- assistance and consulting in the maintenance forest work.

Technical equipment (tractors, motor saws, winches) is quite numerous but it is technologically out-of-date. The situation is much worse with protection equipment for forest work. Generally, it is most critical as regards the (non)use of protective helmets and appropriate trousers in cutting.

Division foresters as well as the entire forestry profession will have to perform a lot of activities in the humanization of forest work in private forests. It is first of all division foresters who have

the most direct contacts with forest owners and thus also the possibility of constant informing and preventive calling attention to the dangers in forest work. It will be the task of the profession to make division foresters acquainted with the development of technical equipment for forest work so that they will be able to advise forest owners in their purchases.

In the last 10 years there were 15 fatalities on the average annually in Slovene private forests. There occurs one fatality per each 100,000 net m³ of annual cut in private forests and in socially owned forests per each 1,300,000 m³. Most of the fatalities occurred in cutting and in preparation of assortments (66 %), one fifth in skidding (20 %) and the rest in loading and wood transportation. In more than a half of the incidents the injured head was the cause of death.

It was established by means of the inquiry that the frequency of accidents is best indicated by the forest estate area and worse by the socio-economic estate type where there are hardly any differences. Explicitly outstanding is only the type of senior farms where the accidents are much frequent. With forest owners of a small forest estate, the accidents are four times more frequent than with those with an estate of more than 15 hectares, both as regards the production quantity and the forest area. Based on two independent calculations it was established that in Slovene private forests there are each year at least 2000 such working accidents which will once be the subject of the social security service and because of which 300 people remain permanent disabled persons. According to foreign calculations, a forest accident costs 3000 DEM on the average. As to the supposition that at least 2000 accidents happen annually in Slovene private forests, the final calculation amounts to 6,000,000 DEM per year, which totals 3 to 4 % of the annual cut value in Slovene private forests.

The smaller agricultural activity is, the smaller is the interest for different education fields. The greatest interest in all the fields is shown in full-time farms, the smallest in senior farms. The education regarding the cutting is considered to be the most important by everyone, other important fields of the necessary know how are: silviculture, wood sale, forest protection and tractor skidding.

More than two thirds of forest owners think that expert assistance will also be necessary in forest managing in the future. The lowest share of such assistance was expressed by the owners of senior farms (55 %) and agriculturally nonactive estates (63 %). More assistance is expected by those with greater forest areas, 70 % of all who own more than 5 hectares consider that expert help is necessary.

The opinions of forest owners as regards the necessity of professional or executional help differ much according to individual activities. The most assistance is expected in tree marking and forest road and skid trail construction. According to their

estimation, the arranging of forest, education and silvicultural work follow. All three phases of wood production, cutting, skidding and transport have been ranked among the activities where the least executive assistance will be necessary.

LITERATURA

1. BARBIČ, A. 1990: Kmetov vsakdan – položaj in prihodnost družinskih kmetij na Slovenskem. Ljubljana, Cankarjeva založba, 349 s.
2. BERNKOPF, H. 1991: Forsttechnische Erhebung im Karntner Kleinwald. Diplomarbeit, Wien.
3. BLASCHKO, J. R. 1983: Die Bewertung von Folgekosten nach Unfällen und Krankheit in der Land- und Forstwirtschaft. Allgemeine Forstzeitung, Wien, 94, 4, s. 86.
4. BUTORA, V., HOFLE, H. H. 1979: Die Untersuchung von Beinahe – Unfällen – Eine Methode der Unfallforschung in der Forstwirtschaft. Allgemeine Forstzeitschrift, München, 34, 42.
5. DURJAVA, 1990: Nezgode pri vožnji in delu s traktorjem za obdobje 1981–1989. Svet za

preventivo in vzgojo v cestnem prometu SRS, Ljubljana.

6. KOVAČIČ, M. 1983: Tipi kmetij v Sloveniji in njihove značilnosti. Raziskave in študije, Ljubljana, Kmetijski inštitut Slovenije, 63, 73 s.
7. MEDVED, M. 1988: Težje nesreče pri pridobivanju lesa v režiji gozdnih posestnikov. Zbornik gozdarstva in lesarstva, Ljubljana, 32, s. 25–55.
8. MEDVED, M. 1989: Pridobivanje lesa v zasebnih gozdovih SR Slovenije. Raziskovalna naloga, IGLG, Ljubljana, 93 s.
9. MEDVED, M. 1991: Vključevanje lastnikov gozdov v gozdno proizvodnjo, magistrsko delo, Ljubljana, 179 s.
10. MEDVED, M. 1991: Nekaj vidikov odnosa lastnikov gozdov do gospodarjenja z gozdom. Kmečki glas, Ljubljana, št. 1 in 2.
11. STADLMANN, 1986: Forstunfalle. Sozialversicherungsanstalt der Bauern, Wien, 40 s.
12. WINKLER, I. 1987: Specifičnosti zasebnega sektorja gozdarstva in njihov vpliv na organizacijo proizvodnje v zasebnih gozdovih. Gozdarski vestnik, Ljubljana, 45, 1, s. 4–11.
13. WINKLER, I., GAŠPERSIČ, F. 1987: Zasebni gozdovi v Sloveniji – stanje in novejša gibanja. Strokovna in znanstvena dela, IGLG, Ljubljana, 94.

Karikatura: Gorazd Mlinšek